

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**Соціальний проєкт: Програма професійної орієнтації жителів
деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки**

Кваліфікаційна робота (проєкт)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 07-211 групи
Спеціальності 231 Соціальна робота
Освітньо-професійної програми «Соціальна
робота»

Надія СТАРОДУБЕЦЬ

Керівник: д. соціол. н., професор

Ірина ШАПОШНИКОВА

Рецензент: к.т.н., доцент, декан факультету
інтегрованих технологій Херсонського
національного технічного університету

Марія РАСТОРГУЄВА

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні аспекти професійної орієнтації у діяльності фахівців соціальної сфери	8
1.1. Формування системи вітчизняної професійної орієнтації.....	8
1.2. Складові діяльності фахівців соціальної сфери у профорієнтаційній роботі.....	11
1.3. Напрями забезпечення ефективної роботи соціальних працівників для професійної переорієнтації жителів звільнених територій.....	16
РОЗДІЛ 2. Діагностика потреб та розробка соціального проєкту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки»	24
2.1. Аналіз ситуацій, формулювання цілей та завдань проєкту.....	24
2.2. .Визначення цільової аудиторії та специфіка потреб кожної групи.....	28
2.3. Стратегічні напрями соціального проєкту	30
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
 ДОДАТКИ	
Додаток А Напрями діяльності та заходи соціального проєкту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки», обсяги і джерела фінансування, строки та етапи виконання.....	45
Додаток Б Фінансування проєкту.....	51

ВСТУП

Актуальність дослідження. Повномасштабна війна Росії проти України завдала значних збитків економіці та соціальній сфері, особливо відчутно це в деокупованих регіонах, таких як Херсонщини. Окупація, бойові дії та руйнування інфраструктури призвели до масової безробіття, міграції населення, соціально-психологічної міграції [41] та зміни структури економіки регіону – все це створює безпрецедентні виклики для жителів деокупованого регіону. Відновлення нормального життя та економіки потребує не лише відновлення фізичної інфраструктури, а й інвестицій у людський капітал. Відновлення регіону – це складний і тривалий процес, який потребує системного підходу та залучення значних ресурсів. Одним з ключових елементів цього процесу є забезпечення професійної орієнтації та перепідготовки населення. Багато людей втратили житло, роботу або змушені були змінити професію через війну. Відтак виникає потреба у переосмисленні діяльності і фахівців соціальної сфери, і переорієнтації усієї системи соціального захисту через удосконалення процесу набуття нових професійних навичок жителями деокупованих територіальних громад.

Теорія і практика професійної орієнтації перебувають у колі зацікавлень фахівців багатьох галузей, в умовах воєнного періоду особливо гостро вони постали і для фахівців соціальної роботи. Саме на їхні дослідження орієнтуються органи державної влади для розроблення міських, обласних, галузевих програм, які б допомагали жителям, котрі повернулися на звільнені території змінити професійні орієнтири і бути корисними своїй громаді.

Професійна орієнтація перебуває у центрі уваги науковців за різними аспектами. Наталія Пономарьова, ретроспективно оглядаючи наукові

досягнення у цій царині зауважує: « У наукових працях Н. Гончарової, Д. Закатнова, Т. Колісник, В. Копетчук, О. Мельника, П. Лернера, О. Олеярник, В. Панченко, М. Піддячого, Н. Побірченко, В. Сліпчука, н. Слюсаренко, Б. Федоришина, М. Янцура та багатьох інших схарактеризовано витoki та передумови появи професійної орієнтації, розкрито основні етапи та тенденції розвитку професійної орієнтації» [20]. Дослідниця наводить таблицю «Хронологія основних етапів розвитку системи професійної орієнтації в Україні в аспектно-історичній ретроспективі», у якій видно ґрунтовне дослідження цього наукового напрямку на теренах української науки[25]. Питаннями професійної роботи в освітньому середовищі опікувалися такі вчені: О. Морін, М. Піддячий, А. Шевенко зауважували на «формуванні готовності до профільного й професійного самовизначення»; у полі зацікавлень І. Беха, І. Волощук, Г. Вороніної, І. Зязюна, О. Коберника були ціннісні аспекти професійного самовизначення, а «розвиток кар'єрних устремлінь» вивчали Д. Закатнов, В. Лозовецька [25]

Нові реалії потребують нових навичок, знань та компетентностей. Тому, програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини є надзвичайно актуальним та необхідним кроком для відновлення регіону та підвищення якості життя його мешканців.

Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки може стати одним із ключових інструментів для адаптації населення до нових умов та забезпечення сталого розвитку регіону, для відновлення економіки Херсонщини та забезпечення добробуту її мешканців. Програма допоможе підготувати фахівців, які будуть затребувані на відновленому ринку праці. Нові знання та навички дозволять людям отримувати більш високооплачувану роботу та сприятимуть розвитку регіону. Перекваліфікація допоможе людям адаптуватися до нових умов життя

та підвищить їхню самооцінку. Адже, інвестуючи в людський капітал, ми інвестуємо в майбутнє регіону.

Зазначене вище зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи «Соціальний проект: Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025—2030 роки».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри філософії, соціології та соціальної роботи «Сучасні технології формування професійної активності в умовах трансформації сучасного українського суспільства» (державний реєстраційний № 0117U006790). Тему роботи обговорено та затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та соціальної роботи (протокол від 11.09.2023 р. № 1, від 02.09.2024 р. №1), а також наказом по Херсонському державному університету.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у комплексному аналізі теоретико-методологічних основ професійної орієнтації, які використовуються фахівцями соціальної сфери, виявленні їх сильних і слабких сторін, а також розробці соціального проекту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025—2030 роки». Усвідомлення мети дослідження дозволило окреслити такі його завдання:

1. Здійснити огляд розвитку наукових досліджень з означеної проблеми та простежити історію становлення профорієнтації в Україні.
2. Окреслити складники діяльності фахівців соціальної сфери у роботі з професійної орієнтації

3. Проаналізувати шляхи досягнення ефективності дій соціальних працівників під час переорієнтації жителів звільнених територій щодо професійних уподобань
4. Запропонувати соціальний проєкт щодо професійної орієнтації громадян звільнених територій
5. Розробити «Програму професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025—2030 роки».

Об’єкт: професійна орієнтація як процес, що відбувається під впливом діяльності фахівців соціальної сфери.

Предмет: шляхи удосконалення профорієнтаційної роботи фахівців соціальної сфери з жителями деокупованих територій задля розвитку економіки регіону.

У кваліфікаційній роботі використано такі **методи дослідження**. Аналіз наукової літератури: Вивчення теоретичних положень, концепцій та моделей професійної орієнтації.

- Аналіз нормативно-правових документів: дослідження законодавчих актів, що регулюють питання професійної орієнтації.
- Анкетування: збір інформації про погляди, ставлення та досвід фахівців соціальної сфери, клієнтів.
- Інтерв'ю: глибокий аналіз індивідуальних досвідів та поглядів.
- Спостереження: безпосереднє спостереження за процесом профорієнтації.
- опрацювання наукових джерел.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у намаганнях створити теоретично обґрунтовану комплексну довгострокову соціально вмотивовану програму професійної орієнтації жителів

звільненої Херсонщини в умовах втрати або уповільнення розвитку окремих сегментів економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання досвіду Херсонщини у процесі налагодження балансу розвитку професійних уподобань жителів деокупованих територій та відродження сегментів промисловості, знищених у ході збройної агресії сусідньої держави.

Апробація та публікація результатів дослідження. Результати дослідження були обговорені під час засідань і попередніх захистів кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри філософії, соціології та соціальної роботи (протоколи від 11.09.2023 р. № 1, від 02.09.2024 р. № 1). Результати дослідження стали предметом доповіді під час I Регіональної науково-практичної конференції «Теорія та практика соціальної роботи: досвід, сучасний стан, стратегії» для здобувачів вищої освіти та молодих науковців (03-04 грудня 2024 року, м. Івано-Франківськ). За результатами дослідження підготовлено до друку наукову статтю: Стародубець Н.П. «Обґрунтування соціального проекту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки». *Магістерські студії: електронний альманах*. 2024. Вип. XXIV. С.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У Додатках міститься «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025—2030 роки».

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

1.1.Формування системи вітчизняної професійної орієнтації

Соціальна робота з різними категоріями населення України зазнає трансформаційних змін, як і уся соціальна система. На порядок денний виходять питання відновлення великої кількості сегментів економіки, постраждалої від руйнівних наслідків російської агресії. А це призводить і до зміни векторів соціальної політики у бік оновлення професійних можливостей тих, хто повертається на звільнені території, де, нажаль, майже зруйновано, а іноді і повністю зруйновано об'єкти промисловості. Тому і постає питання опанування нових професій, або переорієнтації професійних уподобань жителів звільнених територіальних громад.

Вітчизняний досвід профорієнтаційної роботи може відіграти одну з головних ролей у цьому процесі, адже система популяризації та переконання у корисності багатьох видів професійної діяльності в Україні пройшла тривале становлення. Орієнтація особистості на здобуття тієї чи іншої професії завжди перебувала у межах зацікавлень не тільки владних структур, представників виробничої сфери та науковців. Профорієнтаційні наукові дослідження вперше з'являються у Центральному інституті праці у Харкові у тридцятих роках ХХ століття. Пізніше були створені Бюро професійної консультації у найбільших промислових центрах України. Саме вони виконували функцію соціального запобіжника від перенасичення ринку праці фахівцями однієї популярної професії. Це своєрідний аналог сучасних Служб і Центрів зайнятості населення. Бюро виконували такі важливі функції, як: визначення доцільності опанування людиною тією чи іншою професією, урахування потреб

реального сектору економіки у фахівцях певних галузей, вивчення професійних протипоказань для окремих категорій працездатного населення та мотивування осіб з особливими потребами здобувати професії, набувши яких вони будуть почувати себе комфортно.

Тоді ж, на початку тридцятих років ХХ століття почала формуватися і наукова теорія професійного відбору. Як зауважують група дослідників [34] «професор Харківського інституту праці Ф. Дунаєвський у роботах «Проблеми професійного відбору» та «Професійний відбір та його соціальний зміст» вперше підняв важливу проблему критеріїв професійної придатності, одно- значності професійного складу властивостей, передумов і методів професійного відбору» [34с.14].

У цей період робота з професійної орієнтації проводилася профконсультаційними бюро, кабінетами професійної орієнтації, науково-дослідними лабораторіями професійного консультування. Спрямування і координацію цього процесу здійснювала Міжвідомча комісія при Наркомі праці, а пізніше ці функції було покладено на Центральну лабораторію з професійного консультування та професійного відбору при професійних спілках. Саме у ці установи повинні були публікувати для широкого загалу інформаційні «Бюлетені з питань профорієнтації та профвідбору» [34с.14].

Першими науковими обґрунтування профорієнтаційної роботи можемо вважати напрацювання А. Болтунова та П. Блонського, у своїх публікаціях вони обґрунтовували системність процесу орієнтації на ту чи іншу професію.

А.Болтунов визначив такі складові цієї системи: « профінформацію, основне завдання якої — дати повну і точ- ну інформацію про сутність професії для того, щоб вона увійшла до складу мотивів вибору професії; профобстеження, до змісту якого входить обстеження професійної

інформованості (знання професій), профспрямованості (виявлення установок на вибір професії, оцінка сили, міцності суспільної прийнятності, медичне обстеження профпридатності, рівень загальноосвітньої та трудової підготовки); профконсультацію.» (цит. за [34]). Ця система була підпорядкована принципам послідовності і наступності. Популярними і прогресивними свого часу були теоретичні розробки у царині професійної орієнтації таких дослідників, як: А. Щербаков та Н. Левітов, які розробляли та апробували форми і методи профорієнтації. С. Геллерштейн, В. Чебішева, І. Шпільрейн працювали над проблемою класифікації професій та вивченням психологічних проблем, до яких призводять окремі види професійної діяльності. Не можемо оминати і науково практичні дослідження А.Макаренка та С. Шацького. Саме у 20-х/30-х роках минулого століття «профорієнтація, та, особливо, профвідбір, отримали широке ви- знання й утвердилися як важливі засоби підвищення ефективності праці різних спеціалістів і більш раціонального використання усіх наявних в країні кадрових ресурсів» [34с.14].

Різкого занепаду зазнала профорієнтація у 50-ті роки ХХ століття, коли значно зменшилися кількість науково-методичних досліджень. Лише через стрімкий розвиток технологій у кінці ХХ на початку ХІХ століть знову загострюється питання свідомого і виваженого обрання професії, тому вкотре держава звертає увагу на теоретичні обґрунтування вибору професії. Так знову з'являються наукові колективи, завданням яких було створення обґрунтованої теорії професійної орієнтації населення, вивчення закономірностей вияву індивідуальних особливостей індивіда при обранні професії, намагання описати соціалізувальну функцію професійного відбору та виробити методичні поради для фахівців сфери соціального захисту населення при роботі з різними категоріями осіб, які потребували зміни видів професійної діяльності. Таким чином на

зміну стихійному процесу обрання професій з'явилася науково обґрунтована теорія професійної орієнтації, яка і стала дороговказом професійної орієнтації у майбутньому.

Сьогодні процес професійної орієнтації в Україні знову потребує нових наукових досліджень, я могли б сприяти фахівцям соціальної сфери у створенні нових технологій для забезпечення населення звільнених територій України робочими місцями.

1.2. Складові діяльності фахівців соціальної сфери у профорієнтаційній роботі

Діяльність фахівців соціальної сфери у сфері профорієнтації є багатогранною та включає в себе низку важливих складових. Кожна з них спрямована на те, щоб допомогти клієнту зробити усвідомлений вибір професії та успішно інтегруватися у світ праці. Основні складові діяльності фахівців соціальної сфери у профорієнтаційній роботі:

1. Діагностика:

Збір інформації: Проведення детальних бесед, використання психологічних тестів, анкетування для збору інформації про інтереси, здібності, цінності, сильні та слабкі сторони клієнта. Тут виникає необхідність типології клієнтів саме за професійними уподобаннями. Соціальний робітник повинен мати картотеку професій які користуються найбільши і найменшим попитом. Обов'язковим тут є налагодження контакту з фахівцями рекрутингових кампаній, адже саме вони у нинішній ситуації є чи нейголовнішими гравцями на ринку праці. Наступним необхідним кроком для збирання інформації є укладання реєстру клієнтів за категоріями. Це категорії осіб від 22 років (вік обумовлюється тим, що саме 22 роки -це період здобуття вищої освіти) до 60років (саме у цьому віці переважна більшість працездатного

населення може набувати статусу пенсіонера з відповідними виплатами) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-20#Text>), які проживають, або повернулися на звільнені території і готові працювати на розвиток регіону, зокрема Херсонщини. До такого реєстру включаємо осіб, які втратили роботу через руйнування підприємств, осіб, які у наслідок поранень втратили можливість працювати за спеціальністю, осіб, яких не змогли забезпечити робочим місцем за спеціальністю через окупацію територій, де знаходиться підприємство, осіб, які повернулися до регіону, але підприємства за їх професією відсутні тощо. Цей реєстр буде доповнюватися, оскільки рух клієнтів буде постійним.

Аналіз даних: Систематизація отриманої інформації для виявлення професійних нахилів та потенціалу клієнта. Цей процес і буде сприяти тому, що, по перше фахівці соціальних служб зайнятості зможуть збагатити реєстри наявних фахівців за галузями, а по друге, будуть включеними у процес регулювання ринку праці звільнених територіальних громад. Діагностика допомагає розробити індивідуальну профорієнтаційну програму для кожного клієнта через розуміння як індивідуальних особливостей людини, так і сучасного ринку праці.

2. Консультування:

- Надання інформації: Повідомлення клієнта про різноманітні професії, ринок праці, вимоги до фахівців.
- Допомога в прийнятті рішень: Надання рекомендацій, підтримка клієнта в процесі вибору професії.
- Розвиток навичок самоаналізу: Навчання клієнта самостійно оцінювати свої можливості та приймати відповідальні рішення.

Фахівець з профорієнтаційної роботи стає фактично коучем для клієнта. Він не просто дає поради, а стає партнером клієнта в процесі

самопізнання та професійного розвитку. Тому фахівець повинен постійно оновлювати свої знання про ринок праці, нові професії та технології. Важливо бути в курсі сучасних трендів у профорієнтації та використовувати інтерактивні методи, ігри, симуляції для залучення клієнтів. Заклади освіти, що функціонують у деокупованих громадах, підприємства, громадські організації – всі вони можуть стати партнерами в профорієнтаційній роботі.

3. Організація профорієнтаційних заходів:

- Проведення тренінгів: Розвиток навичок самопрезентації, пошуку роботи, комунікації.
- Організація зустрічей з представниками різних професій: Створення можливості для клієнтів ознайомитися з різними видами діяльності.
- Проведення екскурсій на підприємства: Демонстрація реальних умов роботи.

З початком повномасштабного вторгнення військ росії на територію України актуальною стала робота з професійної орієнтації населення у дистанційному режимі. Ця практика почала активно впроваджуватися під час жорсткого карантину через пандемію COVID-19 і набуває подальшого розвитку на теренах професійної орієнтації жителів звільнених територіальних громад. Клієнти отримують послуги за допомогою телефонного зв'язку, усережжя, електронної пошти. Для зустрічей з роботодавцями використовують різні платформи онлайн-зв'язку тощо.

Як зазначає керівник експертної платформи CAREER HUB ГО ЦЕНТР « РОЗВИТОК КСВ» (Career Hub – експертна платформа Центру «Розвиток КСВ», яка об'єднує молодь, роботодавців, державні органи та освітні заклади для кар'єрного розвитку молоді – від школи до

успішної реалізації у професії) (<https://careerhub.in.ua>), “жителям рекомендується проходження професійно діагностичного тестування на офіційних ресурсах Державної лужбу зайнятості України: «онлайн-платформах «Моя професія: консультаційна мережа» (<https://profi.dcz.gov.ua>) та «Платформа з профорієнтації та розвитку кар’єри». «Освітній портал», Веб-портал та верифікована Фейсбук-сторінка Державної служби зайнятості слугують для громадян офіційним джерелом інформації про послуги Державної служби зайнятості».

«ПЛАТФОРМА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБА ЗАЙНЯТОСТІ З ПРОФОРІЄНТАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ КАР’ЄРИ створена з метою наближення профорієнтаційних послуг центрів зайнятості до всіх хто планує свій професійний шлях. Зареєстрованому користувачу надається можливість безкоштовно отримати послуги з профорієнтації у дистанційному форматі без відвідування центру зайнятості та зробити власну профорієнтацію» [19].

4. Співпраця з іншими фахівцями:

- Психологи: Допомога у вирішенні особистісних проблем, що можуть впливати на вибір професії.
- Педагоги: Співпраця зі школами, коледжами, університетами для забезпечення безперервності профорієнтаційної роботи.
- Представники бізнесу: Залучення роботодавців для надання інформації про вакансії та вимоги до працівників.

5. Моніторинг та оцінка:

- Відстеження результатів: Регулярна оцінка ефективності проведеної роботи.
- Коректування програми: Внесення змін до програми профорієнтації відповідно до потреб клієнта.

Сучасні тенденції у діяльності фахівців соціальної сфери

- Індивідуалізація: Створення персоналізованих програм для кожного клієнта.
- Використання інформаційних технологій: Застосування онлайн-платформ, мобільних додатків для проведення діагностики, консультування та надання інформації.
- Міждисциплінарний підхід: Співпраця з фахівцями різних галузей (психологи, педагоги, економісти).
- Фокус на розвитку м'яких навичок: Розвиток комунікативних, лідерських, креативних навичок.
- Протяжна профорієнтаційна робота: Підтримка клієнтів протягом усього життя.

Виклики для фахівців соціальної сфери

- Швидкі зміни на ринку праці: Постійна необхідність оновлення знань про професії та вимоги до фахівців.
- Різноманітність клієнтів: Робота з людьми з різним соціальним статусом, рівнем освіти, інтересами.
- Недостатність ресурсів: Часто фахівці соціальної сфери працюють в умовах обмежених ресурсів.

Вплив на структуру економіки України мовномасштабної агресії російської федерації, окрім названих вище, спричинив появу і наступних викликів:

1. Масові міграційні рухи, які стали суттєвим чинником відтоку мізків , через що наша держава зазнала суттєвих втрат висококласних фахівців.
2. Схід і Південь країни спіткало таке явище як масова релокація або й закриття бізнесів.

3. Значно скоротилася кількість робочих місць, що спровокувало зростання безробіття.
4. Попит на представників робітничих та технічних спеціальностей випереджає чисельність їх на ринку праці, заклади освіти не встигають готувати достатню кількість.
5. Значно скоротилися програми підвищення професійної кваліфікації та перекваліфікації фахівців з огляду на потреби ринку праці

Тому професійна орієнтація є важливим етапом у формуванні людського капіталу на звільнених територіях, адже вона допомагає зробити усвідомлений вибір професії, підвищити шанси на успішну реалізацію у професійній діяльності, збільшити задоволеність від роботи, зменшити ризик безробіття.

Діяльність фахівців соціальної сфери у сфері профорієнтації є багатогранною і вимагає високого рівня професіоналізму. Завдяки своїй роботі вони допомагають людям знайти своє місце в житті і реалізувати свій потенціал.

1.3. Напрями забезпечення ефективної роботи соціальних працівників для професійної переорієнтації жителів звільнених територій

Професійна переорієнтація жителів звільнених територій є одним із найважливіших аспектів їхньої реінтеграції в суспільство. Соціальні працівники відіграють у цьому процесі ключову роль. Щоб забезпечити ефективність їхньої роботи, необхідно зосередитися на таких напрямках:

1. Комплексний підхід до оцінки потреб

- Індивідуальний підхід: Кожен житель має унікальний досвід, навички та потреби. Тому важливо проводити індивідуальні

консультації, щоб зрозуміти конкретні потреби кожної людини. Наслідком цього і є створення індивідуальної програми професійної орієнтації.

Розробка індивідуальної програми профорієнтації – це складний і відповідальний процес, який вимагає глибокого розуміння як індивідуальних особливостей людини, так і сучасного ринку праці.

- Комплексна оцінка: Оцінка не повинна обмежуватися лише професійними навичками. Важливо враховувати психологічний стан, фізичне здоров'я, соціальні зв'язки та інші фактори, які можуть впливати на процес переорієнтації.

2. Розробка індивідуальних програм професійної переорієнтації передбачає:

- Спільне планування: План повинен розроблятися спільно з клієнтом, враховуючи його бажання, можливості та обмеження.
- Гнучкість: Плани повинні бути гнучкими, щоб їх можна було коригувати відповідно до змінних обставин.

Основні етапи розробки індивідуальної програми переорієнтації в професії такі:

1. Діагностика: проведення детальної бесіди з клієнтом, анкетування, використання проєктивних методик для виявлення інтересів, здібностей, цінностей, сильних і слабких сторін. Систематизація отриманої інформації та визначення основних напрямків для подальшої роботи.
2. Постановка цілей: разом з клієнтом формулюються конкретні та досяжні цілі профорієнтаційної роботи. Визначаються показники, за якими можна буде оцінити ефективність програми.

3. Розробка плану дій: обираються відповідні методи профорієнтації (інформаційні, діагностичні, консультативні, практичні). Розробляється детальний план, який включає в себе різноманітні заходи (проходження тестів, відвідування професійних закладів, зустрічі з фахівцями. Визначаються необхідні ресурси для реалізації програми (час, фінанси, матеріали).
4. Реалізація програми: послідовне виконання запланованих дій. Регулярна оцінка прогресу клієнта та коректування програми за необхідності.
5. Підведення підсумків: аналіз досягнутих результатів та порівняння їх з поставленими цілями. Розробка рекомендацій щодо подальших кроків клієнта.

Ключові компоненти індивідуальної програми професійної переорієнтації:

Інформаційний компонент: надання клієнту інформації про різні професії, ринок праці, вимоги до професіоналів.

Діагностичний компонент: використання різних методів для оцінки індивідуальних особливостей клієнта.

Консультативний компонент: надання психологічної підтримки, допомога у прийнятті рішень.

Практичний компонент: організація практичних занять, стажувань, волонтерської діяльності для закріплення теоретичних знань.

До індивідуальної програми професійної переорієнтації фахівець соціальної сфери може включити такі заходи: проходження професійних тестів, відвідування професійних закладів, підприємств, зустрічі з представниками різних професій, участь у тренінгах, майстер-класах,

волонтерська діяльність, індивідуальні консультації з психологом, кар'єрним консультантом.

Такі програми повинні бути гнучкими і адаптуватися до змінних потреб клієнта.

3. Надання інформації про ринок праці

- Актуальні дані: Соціальні працівники повинні мати доступ до актуальної інформації про попит на різні професії на звільнених територіях та в сусідніх регіонах.
- Індивідуальні консультації: На основі зібраної інформації проводити консультації з клієнтами, допомагаючи їм визначити перспективні напрямки для розвитку.

4. Організація професійного навчання

- Співпраця з навчальними закладами: Співпрацювати з навчальними закладами для розробки спеціальних програм навчання для жителів звільнених територій.
- Фінансова підтримка: Забезпечити фінансову підтримку для оплати навчання та проживання під час навчання.

5. Підтримка у пошуку роботи

- Співпраця з роботодавцями: Налагоджувати партнерські відносини з роботодавцями для створення нових робочих місць та організації стажувань.
- Надання допомоги у складанні резюме та проходженні співбесід: Навчати клієнтів ефективно презентувати себе потенційним роботодавцям.

6. Психологічна підтримка. Психологічна підтримка є невід'ємною частиною процесу професійної переорієнтації, особливо для людей, які пережили значні зміни у своєму житті, пов'язані з конфліктом. Втрата роботи, дому, звичного способу життя – це сильні стресори, які можуть призвести до розвитку різних психологічних проблем. Мета психологічної підтримки – допомогти людям: зрозуміти та прийняти свої емоції: страх, тривогу, гнів, смуток; розвинути навички копінгу: навчитися ефективно справлятися зі стресом та негативними емоціями; відновити почуття власної гідності та впевненості в собі; сформулювати нові цілі та знайти нові сенси в житті; адаптуватися до нових умов життя.

Основними напрямками психологічної підтримки можна вважати такі: Індивідуальне консультування: створення безпечного простору для вираження почуттів і думок; допомога в ідентифікації та розумінні своїх емоцій; розробка індивідуальних стратегій подолання стресу; розвиток навичок саморегуляції. Групові заняття: створення підтримуючого середовища, де люди можуть поділитися своїм досвідом і отримати підтримку від інших; розвиток навичок міжособистісної комунікації; навчання кооперативним формам діяльності. Когнітивно-поведінкова терапія: допомога в зміні негативних думок і переконань, які заважають адаптації до нових умов; навчання новим поведінковим стратегіям. Стрес-менеджмент: навчання технік релаксації, дихальних вправ, медитації. Підтримка соціальних зв'язків: заохочення до участі у соціальних заходах та активностях; сприяння створенню нових соціальних зв'язків.

Важливими складовими психологічної підтримки є:

- Емпатія: Здатність співпереживати і розуміти переживання клієнта.

- Безумовне прийняття: Прийняття клієнта таким, яким він є, без оцінок і осуду.
- Конфіденційність: Забезпечення безпечного простору для довіри.
- Професіоналізм: Використання науково обґрунтованих методів і технік.
- Індивідуальний підхід: Розробка індивідуальних програм підтримки для кожного клієнта.

Однак, через пережиті клієнтами травмивні ситуації, фахівці соціальної сфери у процесі професійної переорієнтації можуть стикатися з перешкодами та викликами через стійкий опір змінам, страх невідомого, соціальну ізоляцію, фінансові труднощі, почуття провини і сорому. Тому саме соціальний працівник повинен вчасно виявляти клієнтів, які потребують психологічної підтримки, заспокоїти, вислухати, надати емоційну підтримку. За необхідності направити клієнта до психолога або психіатра або створити міждисциплінарну команду для надання комплексної допомоги.

Психологічна підтримка є важливим інструментом у процесі реабілітації та реінтеграції людей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту. Вона допомагає їм відновити психологічне здоров'я, адаптуватися до нових умов життя і побудувати нове майбутнє. Навчання клієнтів ефективним стратегіям подолання стресу та емоційних труднощів є важливим компонентом психологічної підтримки. Комплексний підхід, що включає когнітивно-поведінкову терапію, релаксаційні техніки, розвиток соціальних навичок та інші методи, дозволяє клієнтам відновити психологічне здоров'я, підвищити якість життя та успішно адаптуватися до нових умов.

7. Співпраця з іншими фахівцями

- Міждисциплінарна команда: Залучати до роботи психологів, юристів, медиків та інших фахівців для надання комплексної допомоги.
- Співпраця з громадськими організаціями: Залучати громадські організації, які працюють у сфері соціальної підтримки.

8. Постійна оцінка ефективності

- Збір зворотного зв'язку: Регулярно збирати зворотний зв'язок від клієнтів для оцінки ефективності наданих послуг.
- Коректування програм: Вносити зміни до програм та методів роботи на основі отриманих результатів.

Ключовими чинниками успішного впровадження професійної переорієнтації можемо визначити такі:

Індивідуальний підхід: Кожна людина унікальна і потребує індивідуальної підтримки.

Комплексність: Професійна переорієнтація повинна бути частиною комплексної програми реінтеграції.

Співпраця: Ефективна робота можлива лише за умови тісної співпраці соціальних працівників з іншими фахівцями та громадськими організаціями.

Постійна підтримка: Професійна переорієнтація – це тривалий процес, який вимагає постійної підтримки. Реалізація цих напрямів дозволить забезпечити ефективну професійну переорієнтацію жителів звільнених територій та сприяти їхній успішній соціальній адаптації.

Висновки до першого розділу

Професійна орієнтація - це складний і багатогранний процес, що вимагає комплексного підходу та залучення фахівців різних галузей,

зокрема соціальних працівників. Аналіз теоретико-методологічних аспектів цієї діяльності дозволяє зробити такі висновки:

1. Індивідуальний підхід до потреб клієнта- запорука успішної професійної орієнтації. Кожна людина унікальна, тому професійна орієнтація має бути індивідуалізована. Це передбачає глибоке розуміння потреб, інтересів, здібностей та обмежень кожного клієнта.

2. Ключовим у профорієнтаційній роботі є комплексний підхід. Професійна орієнтація не обмежується лише вибором професії. Вона включає в себе широкий спектр аспектів, таких як: розвиток особистісних ресурсів, формування професійних навичок, адаптація до ринку праці, подолання психологічних бар'єрів.

3. Професійна орієнтація є міждисциплінарною. Ефективна професійна орієнтація вимагає співпраці фахівців різних галузей: психологів, педагогів, соціологів, економістів.

4. Динамічність процесу профорієнтації обумовлюється тим, що ринок праці постійно змінюється, тому професійна орієнтація має бути адаптивною і враховувати нові тенденції.

5. Важливе значення належить соціальному контексту професійної переорієнтації. Соціальне оточення, культурні цінності, економічні умови значно впливають на вибір професії. Тому важливо враховувати соціальний контекст при роботі з клієнтами.

6. Роль соціальних технологій важлива, бо сучасні технології відкривають нові можливості для проведення професійної орієнтації. Онлайн-платформи, мобільні додатки та інші інструменти можуть значно спростити цей процес.

РОЗДІЛ 2.

ДІАГНОСТИКА ПОТРЕБ ТА РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУ «ПРОГРАМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЖИТЕЛІВ ДЕОКУПОВАНОЇ ХЕРСОНЩИНИ НА 2025-2030 РОКИ»

2.1. Аналіз ситуацій, сформулювання цілей та завдань проєкту

Війна в Україні внесла суттєві корективи в економічну ситуацію країни, особливо в деокупованих регіонах. Херсонщина, як одна з таких територій, зазнала значних руйнувань та змін у соціальній сфері, що не могло не відбитися на ринку праці. Зміна потреб ринку праці вимагає від багатьох людей змінити професію та отримати нові навички. Руйнування підприємств, транспортної та комунальної інфраструктури призвело до значного скорочення робочих місць та зміни структури зайнятості. Перехід від довоєнної економіки до економіки відновлення потребує нових навичок та кваліфікації працівників. Значна частина населення виїхала з регіону, що призвело до дефіциту робочої сили в деяких сферах. Постійні обстріли, ризики нових атак та невизначеність щодо майбутнього створюють додаткові бар'єри для розвитку бізнесу та створення нових робочих місць. Війна завдала значної шкоди психічному здоров'ю населення, що може впливати на їхню працездатність та бажання шукати роботу.

Професійна орієнтація жителів деокупованої Херсонщини є надзвичайно актуальною саме зараз з кількох причин – це: зміна структури економіки (війна призвела до руйнування багатьох підприємств та зміни попиту на робочу силу); масове безробіття (значна частина населення втратила роботу або була змушена змінити професію); міграція населення (значна частина населення виїхала з регіону, що призвело до дефіциту робочої сили в деяких сферах);

необхідність відновлення (для відновлення регіону потрібні кваліфіковані фахівці в різних сферах) та соціальна адаптація (професійна орієнтація допоможе людям адаптуватися до нових умов життя та знайти своє місце на ринку праці).

«Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025—2030 роки» допоможе вирішити такі проблеми регіону: орієнтація освітньої галузі на пріоритетні сегменти економіки Херсонщини; переорієнтація вектора професійної діяльності дорослого населення і, як наслідок, здобуття іншої освіти; відродження малого та середнього бізнесу; ресоціалізація ветеранів ЗСУ, які набули інвалідності (у тому числі осіб з ампутаціями); покращення матеріального становища сімей, які повернулися і втратили статус ВПО через набуття ними нових професійних знань, умінь, навичок.

Унікальність Програми полягає у тому, що це буде перша Програма, прийнята Обласною радою для переважної більшості жителів, адже цільовою групою, на яку вона розрахована є особи від 22 років до 60 років.

Мета програми полягає в сприянні соціально-економічній відбудові Херсонщини шляхом забезпечення професійної орієнтації та перепідготовки населення, а також послуг професійної адаптації [40].

Вивчаючи статтю «Аналіз впливу воєнного стану на ринок праці України» докторки економічних наук, доценти Петренко В.С. та кандидатки економічних наук, доценти Мелькової К.В. та здобувачки Петренко Д.О. можна погодитись, що «на даний момент немає можливості точно проаналізувати який саме вплив має війна на ринок робочої сили. Під час воєнного стану Державна служба статистики України не може збирати та аналізувати деякі дані, зокрема й про динаміку трудових ресурсів, тому для аналізу було досліджено

статистичну інформацію ДСЗ України та сайтів пошуку роботи. Можна зазначити, що ринок праці потребує відновлення та реформування, а в після воєнний період появу нових вакансій та професій. Працедавці мають орієнтуватись на те, що після війни багато ветеранів буде шукати роботу. Держава має створити належні умови для пошуку та надання праці.» [4].

Аналізуючи ринок праці Херсонщини, я можу сказати, що він перебуває у стані трансформації. Для його стабілізації та розвитку, на мою думку, необхідно вживати комплексних заходів, таких як: створення нових робочих місць (підтримка малого та середнього бізнесу, інвестиції в інфраструктуру), програма перекваліфікації та підвищення кваліфікації (підготовка кадрів для нових видів економічної діяльності) та розвиток соціальної інфраструктури (створення консультаційних центрів для підприємців та населення).

Основними тенденціями на ринку праці є зростання попиту на робочу силу в сфері відновлення – це ті галузі, де найбільше потрібні працівники (будівництво, ремонт, енергетика, сільське господарство, освіта тощо); дефіцит кваліфікованих кадрів з певних професій на підприємствах та зростання неформальної зайнятості населення (частина населення змушена працювати неофіційно через відсутність офіційних вакансій або низьку заробітну плату).

Важливо розуміти, що відновлення ринку праці Херсонщини – це тривалий процес, який вимагає спільних зусиль держави, бізнесу та громадянського суспільства.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало каталізатором глибоких трансформацій на ринку праці Херсонщини. Для розуміння масштабів цих змін необхідно порівняти ситуацію до війни та після її початку.

Якщо розглядати довоєнний стан, то ринок праці Херсонщини характеризувався поступовим зростанням, особливо в таких сферах, як сільське господарство, промисловість та сфера послуг. Подекуди були характерні сезонні коливання зайнятості, пов'язані з аграрним циклом. Основними роботодавцями були великі промислові підприємства, сільськогосподарські кооперативи, малий та середній бізнес. Попит на кваліфікованих робітників був досить високим, особливо в сфері сільського господарства та промисловості. Після початку війни, ми бачимо, що значна частина підприємств була пошкоджена або повністю зруйнована, що призвело до звільнень. Відбулося переорієнтація економіки на потреби оборони та відновлення. Значна частина населення виїхала з регіону, що призвело до дефіциту робочої сили в деяких сферах. Зріс попит на робочу силу в сфері відновлення, зокрема потреба в будівельниках, ремонтниках та енергетиках, але бачимо відсутність фахівців у галузі медицині.

Основні відмінності наведено в таблиці 1:

Таблиця 1

Аналіз ринку праці Херсонщини

Показник	До війни (до 24.02.2022)	Після війни (період з 2024)
Структура економіки	Збалансована, різноманітна	Переорієнтація на відновлення
Рівень зайнятості	Стабільний, поступове зростання	Значне скорочення, потім поступове відновлення

Структура зайнятості	Переважає промисловості та сільського господарства	Зростання попиту на робочу силу в будівництві та сфері послуг
Рівень заробітної плати	Стабільний	Зниження внаслідок економічної кризи
Кваліфікація робочої сили	Потреба в кваліфікованих робітниках	Дефіцит кваліфікованих кадрів

Війна завдала значного удару по ринку праці Херсонщини. Відновлення потребуватиме значних зусиль як з боку держави, так і бізнесу. Необхідно розробляти та впроваджувати програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації, а також створювати сприятливі умови для розвитку підприємництва.

Отже, завданнями програми є дослідження потреб ринку праці в регіоні, розробка індивідуального плану розвитку кар'єри для кожного учасника програми, забезпечення доступу до якісної освіти та перепідготовки, сприяння працевлаштуванню учасників програми, створення мережі партнерств між навчальними закладами, бізнесом та органами влади.

2.2. Визначення цільової аудиторії та специфіка потреб кожної групи

Розуміння специфічних потреб різних категорій населення є ключовим для розробки ефективних програм, зокрема соціального проекту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки». Давайте детальніше розглянемо кожну з груп.

Перша цільова категорія на яку розрахована програма – це молодь. Основні потреби молоді – це отримання актуальних знань та навичок, які відповідають сучасним вимогам ринку праці, інтеграція в місцеве співтовариство та активна участь у громадському житті та розвиток підприємницьких навичок і можливість створення власного бізнесу.

Друга цільова категорія – це внутрішньо переміщені особи (ВПО) або населення, яке вимушено покинуло регіон. Основою потребою цієї категорії є - швидка адаптація до нових умов життя, соціальна інтеграція в місцеве співтовариство, отримання професії, яка б дозволила забезпечити себе та свою родину.

Третя цільова і сама уразливіша категорія на мою думку – це військовослужбовці та ветерани війни. Основними потребами зазначеної категорії я можу виділити такі як: перекваліфікація за цивільними професіями, або можливість отримання цивільної освіти; підтримка психологічного здоров'я; сприяння соціальній адаптації та залучення до громадської діяльності.

Специфіку потреб кожної групи можна переглянути в таблиці 2

Таблиця 2

Порівняльна таблиця цільової аудиторії та специфіка потреб

Група	Специфіка потреб
Молодь	Орієнтація на майбутнє, прагнення до самореалізації, інноваційності
ВПО	Швидка адаптація, соціальна інтеграція, фінансова стабільність
Військово	Соціальна адаптація, перекваліфікація, психологічна

службовц і та ветерани	підтримка
------------------------------	-----------

Аналізуючи показники груп та специфіку потреб, також варто не забувати про додаткові фактори, які впливають на формування програми, таких як гендерні та вікові особливості (розробка програм з урахуванням потреб жінок та чоловіків, адаптація до різних вікових груп), рівень освіти цільової аудиторії (програми для людей з різним рівнем освіти) та географічні особливості (доступність програм для жителів віддалених населених пунктів нашого регіону).

2.3. Стратегічні напрями соціального проекту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки»

Для ефективної реалізації програм необхідно врахувати багато факторів, основні з яких пропоную розглянути більш детально.

Першочергово треба врахувати думку безпосередніх учасників через попереднє анкетування або проведення опитувань з фокус-групами для визначення потреб. Обов'язковим елементом впровадження програми є можливість залучати місцеві громади до співпраці через створену мережу підтримки та менторства. Співпраця з бізнесом, як один із ключових показників програми, має на меті можливість забезпечити стажувань та працевлаштування учасників програми. Ну і наостанок – це використання сучасних технологій, застосування та розробка онлайн-платформи для навчання та комунікації з усіма учасниками програми.

Основними напрямками роботи данної програми є:

- Проведення досліджень: Регулярний аналіз потреб ринку праці, виявлення перспективних галузей та професій.
- Інформаційна кампанія: Розповсюдження інформації про програму, можливості навчання та працевлаштування.
- Профорієнтаційні заходи: Індивідуальні консультації, тести, тренінги, ярмарки вакансій.
- Навчальні програми: Організація курсів підвищення кваліфікації, перепідготовки та професійної перекваліфікації, державна програма ваучерної підтримки [2].
- Співпраця з бізнесом: Залучення підприємств до участі в програмі, створення стажувань та практик.
- Підтримка підприємництва: Сприяння створенню малого та середнього бізнесу.

Ресурсне забезпечення. Для успішної реалізації програми необхідні:

- Фінансові ресурси: державне або місцеве фінансування, кошти міжнародних організацій, гранти, спонсорські кошти.
- Кадрові ресурси: кваліфіковані фахівці в галузі профорієнтації, психології, соціології, соціальної роботи, менеджменту.
- Матеріально-технічна база: навчальні класи, обладнання, програмне забезпечення.
- Партнерство: співпраця з органами влади, центрами зайнятості, навчальними закладами, бізнесом, громадськими організаціями.

Механізм управління програмою та структура управління. Створення ефективної системи управління надасть можливість вдало реалізувати проєкт, визначивши відповідальних осіб та розподіливши обов'язи відповідно до затвердженого штатного розпису.

Також необхідно не забувати про додаткові аспекти, такі як: психологічна підтримка (включити в програму психологічну підтримку для подолання наслідків війни) та культурні заходи (організувати культурні заходи для зміцнення громади та збереження культурної спадщини).

Важливим елементом програми є:

- Гнучкість: Проєкт повинен бути гнучким та адаптуватися до змінних умов.
- Міжсекторальна співпраця: Залучати представників різних секторів: освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, бізнесу.
- Стійкість: Проєкт має бути спрямований на довгострокові зміни та забезпечення стійкого розвитку регіону.

Моніторинг та оцінка:

- Система моніторингу: Способи відстеження виконання проєкту, збір даних.
- Показники ефективності: Кількісні та якісні показники, за якими буде оцінюватися успішність проєкту.
- Механізми зворотного зв'язку: Способи отримання відгуків від учасників проєкту.

Розповсюдження результатів:

- Публікації: Підготовка звітів, статей, презентацій.
- Інформаційні заходи: Проведення конференцій, семінарів.
- Реплікація проєкту: Можливість поширення досвіду на інші регіони.

Етапи реалізації програми наведено в таблиці 3

Етапи реалізації соціального проекту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки»

Етапи реалізації програми	Період	Програмні результати
Підготовчий етап	(2025)	Оцінка потреб, формування команди, розробка навчальних програм.
Основний етап	(2026-2028)	Проведення тренінгів, моніторинг та оцінка ефективності.
Заключний етап	(2029-2030)	Підбиття підсумків, розробка рекомендацій, масштабування програми.

Очікувані результати. Проаналізувавши всі елементи стратегії та після вдалого запуску та фінальній реалізації довгострокової програми варто розраховувати на збільшенні кількості зайнятого населення, підвищенні рівня кваліфікації працівників, створенні нових робочих місць, зростанні конкурентоспроможності регіону та покращення якості життя населення деокупованої Херсонщини.

Висновки до другого розділу.

У процесі розробки соціальної програми та вивчивши потреби Херсонщини у фахівцях різних професій можемо констатувати наступне.

Діагностика потреб населення деокупованої Херсонщини виявила ряд критичних проблем, пов'язаних з професійною сферою:

Масове безробіття: Внаслідок бойових дій та руйнувань підприємств багато людей втратили роботу.

Недостатня кваліфікація: Частина населення не має необхідних

професійних навичок для працевлаштування на сучасному ринку праці.
Відсутність інформації про можливості працевлаштування: Жителі не завжди обізнані про вакансії та вимоги роботодавців.

Психологічні травми: Багато людей пережили значні стреси, які впливають на їхню здатність до праці.

Руйнування інфраструктури: Відсутність навчальних закладів, центрів зайнятості та інших інституцій, що забезпечують професійну орієнтацію.

Розроблена стратегія соціального проекту має на меті вирішення цих проблем та забезпечення ефективної професійної орієнтації населення деокупованої Херсонщини. Ключові напрями цього соціального проекту такі:

Комплексна оцінка потреб: Проведення детального аналізу ситуації на місцевому рівні з урахуванням специфіки регіону.

Розробка індивідуальних планів: Створення персоналізованих програм професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації для кожного клієнта.

Надання інформаційної підтримки: Забезпечення доступу до актуальної інформації про ринок праці, вакансії, вимоги роботодавців.

Організація професійного навчання: Створення навчальних програм, що відповідають потребам регіону та забезпечення доступу до них для всіх бажаючих.

Співпраця з місцевими органами влади та бізнесом: Залучення до реалізації проекту місцевих підприємств, навчальних закладів, центрів зайнятості.

Моніторинг та оцінка ефективності: Регулярна оцінка результатів проекту та внесення необхідних коректив.

Очікувані результати програми такі: збільшення рівня зайнятості населення, підвищення кваліфікації працівників, зменшення рівня

безробіття, покращення якості життя населення, створення сприятливого інвестиційного клімату. Реалізація проєкту « Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки» є важливим кроком для відновлення регіону та покращення добробуту його жителів. Комплексний підхід, що передбачає діагностику потреб, розробку індивідуальних планів, надання інформаційної та психологічної підтримки, дозволить досягти значних результатів.

Даний проєкт є прикладом того, як соціальні проєкти можуть сприяти відновленню регіонів, що постраждали від конфліктів.

ВИСНОВКИ

Відновлення деокупованих територій є одним з ключових завдань для відновлення економіки України. Адже зруйновані або майже зруйновані є окремі сегменти промисловості. Постраждали не приватні бізнеси, а й підприємства державної форми власності. Тому для працівників соціальної сфери, а особливо для тих, хто опікується зайнятістю населення професійною орієнтацією та професійною переорієнтацією постає низка завдань, вирішенню яких і сприятимуть розробка та прийняття регіональних соціальних програм. Опрацювавши наукові джерела, статистичні дані та законодавчу базу України, можемо констатувати наступне.

1. Здійснений огляд досліджень з історії становлення професійної орієнтації в Україні засвідчує системність і систематичність цієї діяльності. У різні періоди держава то посилювала увагу до проблем професійної орієнтації, як це було у 20-30 роках ХХ століття, то навпаки повністю ігнорувала необхідність наукового підходу до планування та методологічних засад професійної орієнтації. Нині питання професійної орієнтації та професійної переорієнтації потребують суттєвого оновлення з огляду на особливості розвитку соціально-економічної ситуації в умовах дії особливого режиму воєнного стану.

2. У випускній роботі зроблено спробу окреслити складові діяльності соціальних робітників у процесі реалізації професійної орієнтації. Визначено завдання фахівців соціальної сфери у сфері професійної орієнтації такі, як:

Діагностика: Виявлення інтересів, здібностей, цінностей клієнта.
 Консультування: Надання інформації про різноманітні професії, ринок праці, допомога у прийнятті рішень.
 Організація профорієнтаційних заходів: Проведення тренінгів, груп,

індивідуальних консультацій.
Співпраця з іншими фахівцями: Психологами, педагогами, представниками підприємств.
Моніторинг та оцінка: Відстеження результатів проведеної роботи та внесення необхідних коректив.

3. Проаналізувавши шляхи досягнення ефективності дій соціальних працівників під час переорієнтації жителів звільнених територій щодо професійних уподобань, окреслили види практичної діяльності соціальних працівників у структурі Служб зайнятості України. Серед них виокремлюємо такі:

- Необхідність постійного підвищення кваліфікації фахівців соціальної сфери.
- Розробка нових програм і методик професійної орієнтації.
- Створення мережі співпраці між різними організаціями, що займаються питаннями професійної орієнтації.
- Забезпечення доступності професійної орієнтації для всіх верств населення.

4. Для розробки соціального проєкту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки» здійснено діагностику потреб Херсонщини щодо наповнення реального сектору економіки фахівцями різних професій.

5. Розроблено соціальний проєкт «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки», презентувати який плануємо для Херсонської обласної військової адміністрації

Професійна орієнтація є важливим інструментом для розвитку особистості та соціально-економічного благополуччя. Ефективна робота

фахівців соціальної сфери в цій сфері може сприяти підвищенню якості життя людей та розвитку суспільства загалом.

«Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025—2030 роки» є важливим інструментом для відновлення регіону та підвищення якості життя його мешканців. Реалізація цієї програми дозволить не лише забезпечити населення робочими місцями, а й сприяти розвитку економіки та соціальної сфери регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дослідження проблеми професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності в Україні в соціальному контексті. *Science Rise: Pedagogical Education*. 2018. С. 4-7.
2. Духовність особистості: методологія, теорія і практика . №1(103)-2022. С. 14-18
3. Закон України "Про вищу освіту" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004)
4. Закон України "Про зайнятість населення" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243)
5. Закон України "Про професійний розвиток працівників" (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 39, ст.462)
6. Закон України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 32, ст. 215)
7. Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 45, ст.425)
8. Іванюк, І. В., & Овчарук, О. В. (Ред.). Результати онлайн-опитування "Потреби вчителів у підвищенні фахового рівня з питань використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину": збірник матеріалів. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2020. С. 61
9. концепти. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2019 рік / [За ред. І.Д. Беха, Р.В. Малиношевського]. Вип. 8. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. С. 213-217. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721385/>

- 10.Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості. Навчальний посібник .-К.:КНТ,2016.-438с.
- 11.Ларіна Е.Р., Василенко О.М. Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. С. 47-52.
- 12.Ларіна Е.Р., Василенко О.М. Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. С. 47-52.
- 13.Міністерство освіти і науки України. ДНУ "Інститут освітньої аналітики". Базове моніторингове дослідження щодо професійної орієнтації учнів у закладах ЗСО, 2020. С. 57. [Електронне джерело]
14. Морін О.Л. Особливості трудового виховання молодших школярів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2019 рік / [За ред. І.Д. Бега, Р.В. Малиношевського]. Вип. 8. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. С. 179-183. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/721385/>
- 15.Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України від 23 липня 2010 року N 736/902/758 "Про затвердження порядків надання платних послуг державними та комунальними навчальними закладами"

16. Наказ Міністерства соціальної політики України від 18 травня 2015 року № 514 "Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації"
17. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 — 2021 роки. URL: http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Rozv_osviti.pdf
18. Національне форсайт-дослідження «Україна – 2035: людський капітал та ринок праці». <https://hryoutest.in.ua/learn/capital/#/lessons/bjYCExrlf7HJrKd4za6ERjuc6VDiEoWM>
19. Онлайн-платформа Державної служби зайнятості України «Моя професія: консультаційна мережа» <https://myprofession.com.ua/>
20. Організація профорієнтаційної роботи в навчальному закладі: навчально-методичний посібник / автори-укладачі: І.В. Мазуркевич, Л.В. Багдасарова, В.М. Лавринюк / за ред. Н.І. Клокар. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 157 с.
21. Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році: аналіз проблем і наслідків вивчення. URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii>
22. Охріменко З. В. Проблема удосконалення системи професійної орієнтації старшокласників у контексті вимог сьогодення / З. В. Охріменко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. - 2016. - Вип. 20(2). - С. 88-100. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2016_20\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2016_20(2)_10).
23. Охріменко З. В.(2022) Роль трудового виховання в умовах воєнного стану Духовність особистості: методологія, теорія і практика , № 1(103)-2022
24. Охріменко З.В. Профорієнтація як необхідна умова ефективного відновлення України в умовах воєнного і повоєнного стану. *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі*

- безпеки соціально-турбулентного світу: зб. мат. міжнародного форуму / за заг. ред. академіка В.П. Андрущенка. Київ: Вид-во УДУ ім. М. Драгоманова, 2023. С. 414-416 URL : <https://doi.org/10.31392/conf.UDU.2023.16.02>*
25. Охріменко, З., Ткачук, І. (2023). Кар'єрне становлення здобувачів освіти: сучасні профорієнтаційні технології і інструменти. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. № 16(48), 176–188, URL: <http://surl.li/mlzht>
26. Петренко, В.С. & Мельникова К.В. & Петренко Д.О. (2023). Аналіз впливу воєнного стану на ринок праці України. Секція 2: Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.
27. Піддячий М. І. Сутність трудового виховання учнів: теоретико-прикладні
28. Подолання наслідків пандемії COVID-19 у закладі освіти: навчально-методичний посібник / авт. кол: В. Г. Панок, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська, Р. А. Мороз, Т. Б. Гніда, В. М. Горленко, Н. В. Сосновенко; за наук. ред. В. Г. Панка. Київ : ДІА, 2021. 224 с. ISBN 978-617-7785-40-7 URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729074>
29. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 413 "Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення"
30. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 року № 432 "Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної

та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників Революції Гідності" (далі - Порядок і умови)

31. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 року № 179 "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із соціальної, професійної адаптації ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників Революції Гідності"
32. Професії майбутнього: Хто буде «найдорожчим» фахівцем за п'ять років. https://radiotrek.rv.ua/news/profesiyyi-maybutnogo-hto-bude-naydorozhchim-fahivcem-za-p-yat-rokiv_287465.html
33. Професійна орієнтація : підручник [для студентів] / Єгорова Є. В., Ігнатюк О. М., Кобченко В. В., Литвинова Н. І., Марченко І. Б., Мерзлякова О. Л., Синявський В. В., Татаурова-Осика Г. П., Шевченко А. М. ; [за ред. О. М. Ігнатюк]. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 240 с.
34. Професійна орієнтація в сучасній школі: кращі методичні розробки практичних психологів і соціальних педагогів малокомплектних загальноосвітніх навчальних закладів, навчально-виховних об'єднань, навчально-виховних комплексів : методичні рекомендації / авт. кол. за наук. ред. І. І. Ткачук. К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 115 с.
URL : <http://surl.li/aeomf>

35. Професійна орієнтація у Новій Українській школі . // НУШ. 2020. С. 34. [Електронне джерело]
36. Професійна орієнтація як це відбувається сьогодні <https://obolonska-gromada.gov.ua/news/1626708131/>
37. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (13–14 березня 2020 р., Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 86-89
38. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. С.219.
39. Ткачук І. І. Психолого-педагогічний супровід особистісного і професійного самовизначення старшокласників, що опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок військових конфліктів/наук. ред. В. Г. Панок. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 78 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713141>
40. Шапошникова, І. В. (2024). Соціальна реабілітація в умовах війни: світовий досвід та проблеми України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.
41. Шапошникова, І. В., & Пристай, І. Р. (2024). Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. <https://osvitoria.media/experience/vchymosya-zhytu-u-vijni-porady-psyhologa-oleny-lyubchenko/>
42. Malchykova, D., & Pylypenko, I. (2023). War-Torn Territories and Society: Migration Processes, Cases, Contexts of Ukraine. *Europa XXI*, 45, 21-36.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Напрями діяльності та заходи соціального проєкту «Програма професійної орієнтації жителів деокупованої Херсонщини на 2025-2030 роки», обсяги і джерела фінансування, строки та етапи виконання

Напрямок 1. Підтримка роботи з обдарованими і талановитими дітьми та молоддю											
№ з/п	Назва напрямку діяльності	Перелік заходів Програми	Термін виконання	Виконавці	Джерела та орієнтовні обсяги фінансування	Орієнтовні обсяги фінансування (вартість) (тис. грн)					Очікуваний результат
						2026	2027	2028	2029	2030	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.1	Підготовка учасників до Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів	Забезпечення освітнього процесу (оплата лектури), організація та проведення відбірково-тренувальних зборів організація харчування та культурно-масової роботи, забезпечення діяльності сайту з висвітлення роботи під час проведення навчально-тренувальних зборів з питань підготовки учасників олімпіад з навчальних предметів	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти	Обласний бюджет 500,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Підтримка всебічного розвитку обдарованої учнівської молоді

1.2.	Участь у IV етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів	Оплата проїзду до місць проведення IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів та у зворотному напрямку, добових учням та керівникам команд	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти	Обласний бюджет 500,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Підтримка всебічного розвитку обдарованої учнівської молоді
1.3	Підготовка учасників I, II та III етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України та участь у III етапі	Забезпечення освітнього процесу (оплата лектури), організація харчування, проживання, організація культурно-масової роботи, екскурсійного обслуговування, забезпечення практичних занять учасників (канцтовари, аудіовізуальне обладнання, пристрої введення даних), підвезення, оплата відряджень, проїзду та добових учням та керівникам команд) під час проведення навчально-тренувальних зборів учасників I, II та III етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти Херсонська обласна Мала академія наук Херсонської обласної ради	Обласний бюджет 1000,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	Підтримка всебічного розвитку обдарованої учнівської молоді

1.4	Виявлення обдарованих і талановитих дітей та молоді та створення умов для їхнього розвитку	1.4.1. Забезпечення адресної підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді, зокрема шляхом виплати грошових винагород переможцям IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів, переможцям III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України та матеріального заохочення педагогічних та науково-педагогічних працівників, які їх підготували	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти Херсонська обласна Мала академія наук Херсонської обласної ради	Обласний бюджет 500,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Підтримка всебічного розвитку обдарованої учнівської молоді
		1.4.2. Забезпечення адресної підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді, зокрема шляхом виплати грошових винагород переможцям фінального етапу Всеукраїнських турнірів з навчальних предметів, а також забезпечення матеріального заохочення керівників команд, які підготували цих переможців	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти Херсонська обласна Мала академія наук Херсонської обласної ради	Обласний бюджет 500,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Підтримка талановитої та обдарованої учнівської молоді

1.5	Проведення фінального етапу Всеукраїнських турнірів з навчальних предметів	Оплата організаційного внеску та відшкодування вартості проїзду учасникам фінального етапу Всеукраїнських турнірів з навчальних предметів	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти	Обласний бюджет 100,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	Підтримка талановитої та обдарованої учнівської молоді
1.6.	Стимулювання учнів та молоді до участі в обласних, всеукраїнських масових заходах	1.6.1. Відзначення цінними подарунками учнів і студентів закладів освіти – переможців творчих конкурсів: - Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка; - Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості «Об'єднаймося, брати мої!» у номінаціях «Література» та «Історія України та державотворення»; - обласного фестивалю ораторського мистецтва	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти Херсонська обласна Мала академія наук Херсонської обласної ради	Обласний бюджет 200,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	Стимулювання учнів і студентів до участі у творчих конкурсах

		1.6.2. Забезпечення адресної підтримки випускників ЗЗСО, що отримали 200 балів при проходженні зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень / національного мультипредметного тесту, зокрема шляхом виплати грошових винагород (згідно з порядком, затвердженим Херсонською обласною радою)	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Херсонська академія неперервної освіти Херсонська обласна Мала академія наук Херсонської обласної ради	Обласний бюджет 500,0	100,0	100,0	1000	100,0	100,0	Підвищення рівня навчальних досягнень учнів закладів загальної середньої освіти
1.7.	Заходи серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти	Організація та проведення регіональних етапів Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини,	Обласний Бюджет 250,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	Підвищення рівня фахової майстерності здобувачів освіти професійної (професійно-технічної) освіти
1.8.	Удосконалення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з учнівською і студентською молоддю	Проведення спортивно-масових заходів для учнівської та студентської молоді за програмою обласних спортивних змагань «Спорт протягом життя»	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, заклади загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти	Обласний бюджет 150,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	Удосконалення спортивно-масової роботи з учнівською та студентською молоддю

		Всього за напрямом 1.	2025-2030	4200,0	Обласний бюджет Бюджети територіальних громад (за погодженням)	840,0 0	840,0 0	840,0 0	840,0 0	840,0 0	
Напрямок 2. Підтримка роботи з післядипломної освіти для ВПО											
2.1.	Підвищення результативності роботи ВПО	Забезпечення підвищення кваліфікації внутрішньо переміщеним особам за державними програмами (приклад програми центру зайнятості Ваучер)	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини, Обласний центр зайнятості	Обласний бюджет 500,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Підвищення рівня надання освітніх послуг
2.2	Підвищення та забезпечення фахового рівня ВПО	Підвищення кваліфікації або підготовка фахівців за освітнім ступенем магістра	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини	Обласний бюджет 1000,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	Підвищення професійних компетентностей
		Всього за напрямом 2.	2025-2030	1500,0	Обласний бюджет	300,0	300,0	300,0	300,0	300,0	
Напрямок 3. Робота з категорією військовослужбовців та членів їх родин											
3.1	Створення умов для здобуття освіти (перекваліфікації)	Забезпечення в отриманні належної підготовки для здобуття освіти	2025-2030	Департамент науки і освіти Центр підтримки жителів деокупованої Херсонщини	Обласний бюджет 10000,0	2000,0	2000,0	2000,0	2000,0	2000,0	
		Всього за напрямом 3	2025-2030	10000,0	Обласний бюджет	2000,0	2000,0	2000,3	2000,0	2000,0	

